

E-PORADNIK FUNDACJI INTER VIVOS: USTANOWIENIE PRZEZ SĄD ROZDZIELNOŚCI MAJĄTKOWEJ

O FUNDACJI:

Fundacja Inter Vivos z siedzibą w Warszawie jest organizacją pozarządową ukierunkowaną na udzielanie darmowej pomocy prawnej i prowadzenie nieodpłatnej mediacji.

Równocześnie prowadzimy punkty nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz nieodpłatnej mediacji działające w oparciu o ustawę z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (t.j.:

Dz.U.2024.1534). Informacja o lokalizacji prowadzonych przez nas punktów znajduje się pod adresem:

<https://www.fundacjaiv.pl/punkty-nieodplatnej-pomocy-prawnej>

KONTAKT Z NAMI:

Tel. 575-747-146

E-mail: biuro@fundacjaiv.pl

Listowny: ul. Ratuszowa 11

03-450 Warszawa

O PORADNIKU:

Poradnik swoim zakresem obejmuje prezentację podstawowych zagadnień dotyczących ustanowienia rozdzielności majątkowej pomiędzy małżonkami.

CZYM JEST ROZDZIELNOŚĆ MAJĄTKOWA?

Rozdzielność majątkowa oznacza, że małżonkowie nie mają majątku wspólnego, a każdy z nich ma wyłącznie odrębny majątek tzw. majątek osobisty. Wszystko co nabywają, czy to z pracy zawodowej, czy z innych tytułów wchodzi w skład ich majątków odrębnych. Mogą oczywiście nabyć jakieś przedmioty wspólnie, jednak wówczas nabywają je w częściach ułamkowych, podczas gdy w razie wspólności majątkowej nabywali by je w całości do majątku wspólnego.

Ustanowienia rozdzielności majątkowej można domagać się w drodze postępowania sądowego, zaś podstawą materialnoprawną do wytoczenia powództwa jest art. 52 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (k.r.o.).

Zgodnie z treścią art. 52 § 1 k.r.o. z **ważnych powodów** każdy z małżonków może żądać ustanowienia przez Sąd rozdzielności majątkowej. Z kolei w myśl art. 52 § 2 k.r.o. rozdzielność majątkowa powstaje z dniem oznaczonym w wyroku, który ją ustanawia, przy czym w wyjątkowych wypadkach Sąd może ustanowić rozdzielność majątkową z dniem wcześniejszym niż dzień wytoczenia powództwa, w szczególności, jeżeli małżonkowie żyli w rozłączeniu.

Pojęcie ważnych powodów w rozumieniu cytowanego przepisu stanowi klauzulę generalną. Sposób jego rozumienia kształtują zatem doktryna i judykatura, odwołując się do okoliczności konkretnej sprawy. Ustrój małżeńskiej wspólności majątkowej ma bowiem na celu wzmocnienie rodziny oraz zapewnienie jej ustabilizowanej bazy materialnej i najpełniej realizuje zasadę równych praw obojga małżonków w dziedzinie stosunków majątkowych, stanowiących materialną podstawę funkcjonowania rodziny. Ważnym powodem uzasadniającymi ustanowienie rozdzielności majątkowej w rozumieniu powyższego przepisu może być stan separacji małżonków, ale pod warunkiem, że nie ma on charakteru przejściowego, lecz stanowi skutek trwałego rozkładu pożycia małżonków. Oznacza to, że nie każda postać

(przejaw) separacji faktycznej małżonków jest ważnym powodem, ale tylko taka, która zarazem uniemożliwia im lub znacznie utrudnia współdziałanie w zarządzie ich majątkiem wspólnym, a także która w konkretnych okolicznościach faktycznych wywołuje stan pociągający za sobą naruszenie lub poważne zagrożenie interesu majątkowego jednego z małżonków i z reguły także dobra rodziny. Sytuacja taka stwarza bowiem z reguły zagrożenie interesów majątkowych jednego lub nawet obojga małżonków (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2003 r., II CKN 78/01, Legalis nr 61220, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2000 r., II CKN 1070/98, Prok. i Pr. 2000, Nr 4, poz. 30, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 1997 r., III CKN 51/97, OSN 1997, Nr 12, poz. 194, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2000 r., III CK 126/03). Regułą jest,

CZY MOŻNA ŻAĆ USTANOWIENIA PRZEZ SĄD ROZDZIELNOŚCI MAJĄTKOWEJ Z DATĄ WSTĘCZNĄ?

Jak wskazano powyżej art. 52 § 2 k.r.o. stanowi, iż rozdzielność majątkowa powstaje z dniem oznaczonym w wyroku, który ją ustanawia, przy czym w wyjątkowych wypadkach Sąd może ustanowić rozdzielność majątkową z dniem wcześniejszym niż dzień wytoczenia powództwa, w szczególności, jeżeli małżonkowie żyli w rozłączeniu.

Regułą jest zatem, że wspólność ustaje z datą orzekania, natomiast nadanie orzeczeniu skutku wstecznego powinno mieć miejsce wyjątkowo, po rozważeniu zarówno interesów rodziny i obojga małżonków, jak i interesów wierzycieli każdego z nich (por. wyroki SN z dnia 3 lutego 1995 r., II CRN 162/94, OSNC Nr 6, poz. 100 oraz z dnia 17 stycznia 1997 r., II CKU 31/96, Prok. i Prawo Nr 6, poz. 29).

Orzeczeniu o ustanowieniu rozdzielności majątkowej skutek wsteczny powinien być nadawany w sytuacjach rzadkich i wyjątkowych. Wspólność majątkowa jest przypisaną małżeństwu jego cechą ustrojową. Stąd też orzeczenie jej zniesienia może nastąpić tylko w okolicznościach wyjątkowych, a w żadnym wypadku nie wcześniej niż w dniu, w którym aktualnie staje się ustalenie istnienia ważnych powodów w rozumieniu art. 52 § 1 k.r.o. Ocena tych okoliczności przez Sąd zależy każdorazowo od konkretnych okoliczności faktycznych, gdyż musi mieć charakter zindywidualizowany. W zasadzie jest to dopuszczalne wtedy, gdy z powodu separacji faktycznej małżonków nie było możliwe ich współdziałanie w zarządzie majątkiem wspólnym.

KTO MOŻE ŻĄDAĆ USTANOWIENIA PRZEZ SĄD ROZDZIELNOŚCI MAJĄTKOWEJ?

Ustanowienia rozdzielności majątkowej **może żądać każdy z małżonków**. Nadto, w oparciu o 52 § 1a k.r.o. z **powództwem takim może wystąpić wierzyciel jednego z małżonków**, jeżeli uprawdopodobni, że zaspokojenie wierzytelności stwierdzonej tytułem wykonawczym wymaga dokonania podziału majątku wspólnego małżonków.

Do uwzględnienia wytoczonego przez wierzyciela powództwa o ustanowienie rozdzielności majątkowej konieczne jest zatem spełnienie dwóch przesłanek: po pierwsze - wykazanie istnienia stwierdzonej tytułem wykonawczym wierzytelności w stosunku do jednego z małżonków i po drugie uprawdopodobnienia, że zaspokojenie tej wierzytelności wymaga dokonania podziału majątku wspólnego małżonków.

Jak wynika zatem z art. 52 § 1a k.r.o., dla wykazania, że zaspokojenie wierzytelności stwierdzonej tytułem wykonawczym wymaga dokonania podziału majątku wspólnego, nie jest potrzebne udowodnienie tej okoliczności, a **wystarczy jej uprawdopodobnienie**. Tym samym nie jest konieczne zachowanie szczególnych przepisów o postępowaniu dowodowym. Zwłaszcza, dla uprawdopodobnienia, że zaspokojenie wierzytelności wymaga dokonania podziału majątku wspólnego małżonków, nie jest konieczne uprzednie skierowanie egzekucji do majątku osobistego dłużnika oraz składników majątku wspólnego małżonków wymienionych w art. 41 § 2 k.r.o. i stwierdzenie bezskuteczności tej egzekucji.

Dodatkowo pamiętać trzeba, że stosownie do treści art. 42 k.r.o. wierzyciel małżonka nie może w czasie trwania wspólności ustawowej żądać zaspokojenia z udziału, który w razie ustania wspólności przypadnie temu małżonkowi w majątku wspólnym lub w poszczególnych przedmiotach należących do tego majątku. Inna sytuacja powstaje natomiast po ustaniu wspólności majątkowej.

Nadto, we względu na to, że sprawa o ustanowienie rozdzielności ma charakter majątkowy, uprawnienie żądania wszczęcia postępowania w tym zakresie przysługuje także **prokuratorowi** (art. 7 kpc). Skoro jednak ustawowo uprawniony do zgłoszenia omawianego żądania jest tylko każdy z małżonków, a także wierzyciel, należy uznać, że pozycja prokuratora w takim procesie nie jest samodzielna i że może on wytoczyć powództwo tylko na rzecz jednego z małżonków (art. 55–56 kpc).

CZY PO USTANOWIENIU PRZEZ SĄD ROZDZIELNOŚCI MAJĄTKOWEJ MOŻNA POWRÓCIĆ DO WSPÓLNOŚCI MAJĄTKOWEJ MAŁŻEŃSKIEJ

Tak. W myśl 52 § 3 k.r.o. ustanowienie rozdzielności majątkowej przez sąd na żądanie jednego z małżonków nie wyłącza zawarcia przez małżonków umowy majątkowej małżeńskiej. Jeżeli rozdzielność majątkowa została ustanowiona na żądanie wierzyciela, małżonkowie mogą zawrzeć umowę majątkową małżeńską po dokonaniu podziału majątku wspólnego lub po uzyskaniu przez wierzyciela zabezpieczenia, albo zaspokojenia wierzytelności, lub po upływie trzech lat od ustanowienia rozdzielności.

Zgodnie zatem z przywołanym przepisem po sądowym ustanowieniu rozdzielności majątkowej małżonkowie mogą powrócić do wspólnoty majątkowej na drodze umownej. Ustawa nie stwarza tu żadnych ograniczeń, chyba że sądowa rozdzielność została ustanowiona na żądanie wierzyciela. W tym wypadku małżonkowie mogą umownie powrócić do wspólnoty majątkowej:

- dopiero po dokonaniu podziału majątku wspólnego;
- lub po uzyskaniu przez wierzyciela zabezpieczenia;
- albo po zaspokojeniu przez niego wierzytelności;
- a w każdym przypadku po upływie trzech lat od ustanowienia rozdzielności.

GDZIE ZŁOŻYĆ POZEW O USTANOWIENIE ROZDZIELNOŚCI MAJĄTKOWEJ?

Powództwo o ustanowienie przez sąd rozdzielności majątkowej należy złożyć do sądu rejonowego. Sądem właściwym miejscowo jest tu sąd, w którego okręgu małżonkowie mieli ostatnie, jeżeli choć jeden z nich w okręgu tym jeszcze ma

miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu. Gdy ta podstawa właściwości miejscowej nie zachodzi, wtedy jest wyłącznie właściwy sąd miejsca zamieszkania strony pozwanej, a gdy podstawy nie ma – sąd miejsca zamieszkania powoda. Powództwo o ustanowienie rozdzielności majątkowej podlega opłacie stałej w kwocie 200 zł.